HØRINGSUTTALELSE TIL REVERSERING AV DOMSTOLSREFORMEN

1 OM MEG: Alderspensjonist. Selvprosederende i 2 tvister om eierskap og rettigheter.

Jeg hører til gruppen «andre» som får gi høringsuttalelse. Det synes for meg som at det rettssøkende publikums behov ikke er grundig nok vurdert av de fleste høringsinstansene. Både rettssikkerhet og tilgjengelighet burde vært tillagt mer vekt. Det er tross alt det rettsøkende publikum domstolene er til for, ikke seg selv. Jeg har vært selvprosederende i 6 år, og har fått et visst innblikk i domstolenes gjøren og laden. Det har vært lærerike prosesser, men meget slitsomt å sette seg inn i alle rettsregler mm. Mine påstandsgrunnlag og påstander er ikke framsatt på juridisk korrekt måte, og det er visst derfor jeg aldri har fått medhold. Selv om retten var på min side. Noe dokumentasjonen alene burde overbevist dommerne om.

Jeg har kjempet mot store, ressurssterke selskaper med profesjonelle advokater som prosessfullmektiger, og da er det ikke lett å nå fram uten å ha juridisk tyngde. Jeg har imidlertid alltid hatt tvistelovens § 1 i bakhodet – det måtte da finnes rettferdighetssans i hodet på noen dommere?

2 GENERELLE SYNSPUNKTER PÅ DOMSTOLENES ORGANISERING

Jeg håper regjering og Storting vil legge mest vekt på høringsuttalelsene fra tillitsvalgte for ansatte, herunder tillitsvalgte for dommere. Advokater som har rettslokalene som arbeidssted er også av dem som vet hvor skoene trykker.

Så vidt jeg har fått med meg, så startet arbeidet med å få slått sammen tingretter for 5 år siden. Domstolkommisjonen ble opprettet av en av Frp's justisministre. Etter hvert kom det fram at husleiekontrakter for de mindre tingrettene ikke skulle fornyes. Bare store tingretter skulle få det påbudte opptaksutstyr for lyd og bilde. Forespeilingen om nedlegginger må ha skapt frustrasjon og usikkerhet blant ansatte, og virket forstyrrende i det daglige arbeidet over flere år.

Både fra fagmiljøer og politikere kom det vektige argumenter mot Domstolkommisjonens forslag til reform. Den innførte utgaven av Domstolsreformen ble et kompromiss. Planen med nedlegging av tingsteder er (foreløpig?) lagt på is. Disse tingrettene er i stedet blitt rettssteder med felles ledelse og saksinntak under en større tingrett. Nye domstolledere er ansatt. Domstolledere har fagansvar og personalansvar. De er også dommere og kan delta i rettsavgjørelser. Domstolledere blir innstilt av Innstillingsrådet, som er utnevnt av regjeringen. Innstillingsrådet gir også innstilling på nye dommere, mens domstolsleder ansetter dommerfullmektiger. Det er et hierarkisk system som nå har fått et ekstra ledd. Og makta er kommet på færre hender.

Gjennom Domstolsreformen er det skjedd en kraftig omorganisering ved reduksjon av antall tingretter. De har fått nye domstolsledere med høyere lønn enn de tidligere domstolslederne hadde. (Kilde: Høringsuttalelse fra Trøndelag jordskifterett.) Et problem ved reversering blir da at lønnsutgiftene vil øke som følge av at alle domstolslederne må få samme lønn (tariff). Jeg antar dette er den største utgiftsposten Domstoladministrasjonen har innberegnet i kostnadene på 115 millioner ved reversering. Min mening er at dette må være en overkommelig engangskostnad, tatt i betraktning de økte driftsutgifter økt reising og uproduktiv arbeidstid vil medføre uten reversering.

Daglig stedlig ledelse er en stor fordel i alle slags organisasjoner. Det motsatte betyr mer byråkrati og arbeidskrevende kontrollrutiner.

Den endelige utgaven av reformen ble et kompromiss, som ikke var fullt så ille som det første forslaget. Alle rettssteder er beholdt. Men hvor lenge vil det vare? Det er grunn til å frykte at mindre rettssteder etter hvert ender opp med de enkle sakene, og at det blir mindre attraktivt for dommere å søke seg dit. Den brede kompetansen utvaskes da hos de mindre, og hovedkontoret tar de interessante sakene. Det må ikke nødvendigvis bli slik, men det kan bli slik. Det er den vanlige sentraliseringseffekten som vi kjenner igjen, f.eks. fra Politireformen.

Ser at Domstolkommisjonen foreslår å sikre rettsstedenes framtidige eksistens ved å lovfeste dem i Domstolsloven, slik at det må et stortingsvedtak til for å legge ned et rettssted. Flere høringsinstanser støtter kommisjonens forslag om å lovfeste rettsstedene. Men slik lovfesting er etter mitt syn ingen sikkerhet mot nedlegging. Et nytt stortingsflertall – eller det sittende flertall – kan endre Domstolsloven nærmest på et blunk. Det er skjedd flere ganger i det siste, ved at nye underpunkter til lovens § 163 og 191 er vedtatt og ikraftsatt. (Kilde Lovdata.pro og Juridika.no).

Jeg støtter regjeringens forslag til hvordan en reversering kan gjøres. Det trenger jo ikke bety full reversering for alle rettsstedene – de berørte må få bestemme. De som vil beholde sitt tingsted som rettssted under en større tingrett, må få bestemme. Praktiske hensyn kan tas i samråd med de berørte. Det gjelder også de som vil ha reversering til igjen å bli selvstendige tingretter.

3 RETTSSIKKERHET

Det er ikke riktig at større effektivitet er ensbetydende med bedre rettssikkerhet. Rettssikkerheten er først og fremst avhengig av at den enkelte domstol har tilstrekkelig med dommerressurser. Særlig viktig er det at førsteinstansen har det, samt at den har tid til å behandle den enkelte sak grundig. Det er selvsagt forskjell på hvor kompleks og vanskelig en sak er. Noen krever mer tid, andre mindre. Noen typer saker, som barnesaker og straffesaker, må prioriteres når det er knapt med dommerressurser. Stortingets målkrav om saksbehandlingstid må bort, og førsteinstansene må få flere dommerstillinger.

Mine saker har ikke vært av den prioriterte typen, men det har heller ikke hastet for meg å få avgjørelser. Imidlertid har det åpenbare hastverksarbeidet ført til at det stadig er oppstått feil i saksbehandlingen, noe som har ført til uakseptable slutninger. Det ble anke etter anke, i flere runder.

Hadde saken vært behandlet riktig i første instans, ville det ikke blitt noen anker fra min side. Hastverksarbeidet i førsteinstansen har ført til unødvendig bruk av ressurser i lagmannsretten og hos namsmenn. Høyesterett har alt for få dommere (19 + justitiarius), og for få utredere (19). I 2020 var antall anker til Høyesterett 2.345. I 2021 var det 2.597 anker. De fleste blir behandlet eller stanset i ankeutvalget. Oftest blir ankene nektet fremmet uten begrunnelse. En dag i 2019 hadde en og samme dommer avsagt avgjørelser i hele 19 saker i ankeutvalget + en i avdeling. Det må kalles effektivitet. Men rettssikkerhet??? Antar mange av ankebegjæringene hadde uteblitt om førsteinstansen hadde hatt ressurser nok til den grunnleggende behandling.

I fjor høst så det ut som jeg omsider hadde vunnet fram med saken min. Lagmannsretten opphevet Trøndelag tingretts kjennelse om at min klage ikke ble tatt til følge. Jeg ventet og ventet på orientering om tingrettens videre behandling før jeg til slutt etterlyste den på e-post til Trøndelag tingrett. Saken var havnet i søppelkurven! Dette må ha sammenheng med effektiviseringen av saksbehandlingen som er skjedd etter at mitt tingsted er blitt underlagt trondhjemmerne? Rettsstedet mitt fant igjen saken i søppelkurven, og opprettet ny sak. Jeg ventet igjen. Men nylig fikk jeg brev fra Trøndelag tingrett om at saken var avsluttet. Jeg har siden prøvd å komme i kontakt med

dommeren via melding på domstolens passordbeskyttede side for å få et møte. Men når jeg trykker på SEND, så får jeg beskjed om time out eller at jeg ikke har rett til å svare på brevet (hadde ikke domain). Fullstendig håpløs elektronisk kommunikasjonskanal. Hjemmesiden til det som tidligere var en selvstendig tingrett, er borte. Hjemmesiden til Trøndelag tingrett opplyser ikke annen kontaktadresse enn telefonnummer, e-postadresse og postboksadresse til Trondheim. Hvem som er ansatt, opplyses ikke. Det siste er jo i alle fall viktig for en part å få rede på for å unngå inhabilitetsproblemer før en sak behandles. Inhabilitetsproblemer vil også oppstå dersom domstolleder er inhabil. Da blir alle de ansatte i tingretten også inhabile, og saken må flyttes til et annet og fjernere rettsdistrikt. Inhabilitetsproblemer var lettere å løse når det ikke var så langt mellom tingrettene. Avstanden mellom nåværende tingretter gjør også gjenopptakinger mer besværlig for partene – og selvsagt også dyrere med tanke på reising og overnatting dersom det skal være muntlige forhandlinger.

4 DAVID MOT GOLIAT

Advokatforeningen er fremdeles i streik. Advokatene nekter å stille opp i straffesaker i Høyesterett. Bakgrunnen for streiken er, etter hva jeg forstår, at advokatene får for lav betaling i saker som staten skal betale. Og for få timer til å utføre arbeidet. Dette gjelder antagelig barnesaker og andre saker der parten har fri rettshjelp. Jeg mener streikeaksjonen er godt begrunnet. Det er ofte mennesker med lite ressurser som trenger hjelp i rettsprosesser, og staten må prioritere opp slik rettshjelp.

Ellers har jeg oppfattet at det blir flere og flere selvprosederende. Her kan nok advokatene skylde seg selv med sine uforskammet høye salærsatser. De tjener seg rike på å holde en rettsprosess gående i flere instanser. Dommere knurrer over at advokater tjener langt mer enn dem. Dette mener jeg bør løses ved å sette tak på advokatsalærer.

For selvprosederende uten juridisk kompetanse i prosessregelverket, er det behov for mer veiledning fra domstolene enn det advokater får. Her må det tas høyde for at det trengs mer dommerressurser etter hvert, det vil si nok tid til adekvat veiledning til partene.

5 DIGITALISERINGENS MULIGHETER OG UMULIGHETER

Som selvprosederende har jeg ikke Aktørportalen, så jeg vet ikke om den er betryggende nok med hensyn til kommunikasjonen med domstolene. Men jeg betviler at den er sikker når dokumenter først blir beskyttet mot endringer idet mottaker signerer, slik det nå er lovfestet i Domstolsloven.

Forkynning kan skje via e-post eller Digipost.no til selvprosederende, og det anses for betryggende nok. Det er absolutt ikke betryggende når en rettsavgjørelse sendes ubeskyttet mot endringer. De som har adgang til domstolens server, kan både sette inn bilder og tekst, fjerne eller endre ord og setninger, og til og med tilbakedatere signeringer. Dette har forskrekket meg, men er dokumentert overfor rettsvesenet. Når jeg har sendt prosesskriv til retten, tar jeg alltid utskrift, underskriver og skriver ut et eksemplar til meg selv. Så sender jeg det både som filvedlegg i e-post og pr. post. Et par ganger har jeg sett at vedlegget er blitt forandret i forhold til min lagrede fil. Min private e-postkonto er selvsagt ubeskyttet, men det var allikevel merkelig. Problemet er at domstolen bare makulerer det jeg sender pr. post. De vil ikke ha «duplikater», men bare bruke det som sendes over nett. Jeg mener domstolene i alle fall må ta utskrifter av alle rettsdokumenter og lagre disse i et papirarkiv. Bare digital lagring er forgjengelig. Det kan bli behov for å se på dokumentene igjen, både for parter og dommere. Og historikere. Det kan bli behov for å kontrollere autensiteten til dokumentene og hvem som har avsagt rettsavgjørelser lenge etter at dommere har fratrådt embetet. Trygge

papirarkiver er et varig lagringsmedium. Og skriften på et originalt underskrevet papir kan ikke endres særlig mye. I tillegg vil dokumentet inneholde fingeravtrykk og DNA. Mistanke om forfalskning eller andre endringer i dokumentene vil være mulig å kontrollere.

Støtte nylig på ordet «Statsforvalteren» i et digitalisert NOU fra 2001. Da klappet jeg igjen PC'n. Også forarbeider til en lov kan altså endres på. Har også sett at underpunkter til Domstolslovens §§ 163 og 191 kommer og forsvinner i løpet av kort tid på Lovdata.pro, og må spekulere på om Lovdata er blitt hacket. Jeg har ikke sjekket hva Stortinget egentlig har vedtatt, men det er nå merkelig om Stortinget endrer lovtekster så raskt. Jeg har skrevet ut noen av dem som er borte igjen, i tilfelle jeg ikke blir trodd.

Det er jo fordeler med den digitale utviklingen også. Digitale bokmerker gir enkel oversikt over dokumentmassen. Det setter jeg veldig stor pris på ettersom jeg er en rotekopp med dokumenter. Dataprogrammer kan avsløre om det er satt inn tekst og/eller bilder i et opprinnelig dokument. Kjempebra!

LOVISA kan skrotes nå. I stedet for dokumentoversikt fra LOVISA, kan partene få tilsendt hele dokumentsamlingen på nett, fint ordnet og oversiktlig. Det sparer tid for alle aktører og er en faktisk effektivisering.

6 AVSLUTNINGSVIS

Jeg støtter regjeringens forslag til reversering og metode det kan gjøres på. En kostnad på 115 millioner for dette har staten råd til. Staten har også råd til å opprette flere dommerstillinger for å bedre rettssikkerheten for det rettssøkende publikum ved at dommere og dommerfullmektiger unngår stress med å overholde Stortingets frister for saksbehandling. Tidspress kan føre til at saker ikke blir behandlet grundig nok, med derpå følgende anker. Det er særlig viktig med grundighet i førsteinstansene.

Hilsen fra en tidligere nordtrønder

26.04.2022

Liv Inger R. Almåsbakk